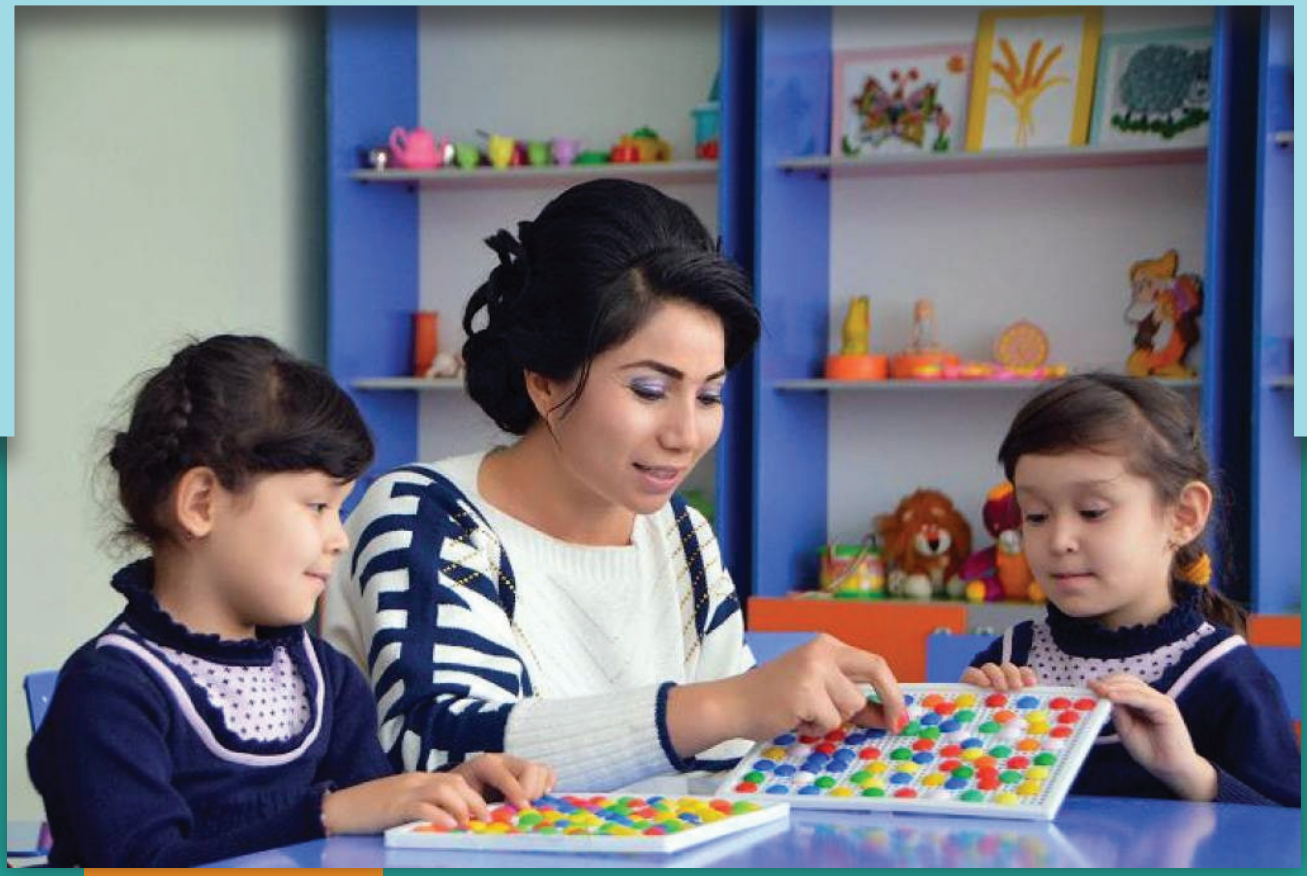
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(4)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 438 sahifa,
18-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Zamonaviy ta'lim muhitida yoşlarni oilaviy hayotga va mas'uliyatli ota-onalikka tayyorlaşning pedagogik mexanizmlari 10
Asadova Mahliyo Nasimjon qizi

Maktabgaça ta'limda kommunikativ könikmalarni rivojlantirişda interaktiv pedagogik ta'limiy resurslardan foydalaniş metodikasi 14
Bektemirova Şevinç Şavkatjonovna

Maxsus harakatli öyinlar yordamida yoş gandbolçilarda qaror qabul qiliş tezligi va öyin tafakkurini şakllantiriş 19
Ibodullayev Suxrobek Xayrulla öğli

Pedagog kadrlarning kasbiy rivojlanişini boşqarişda zamonaviy menejment yondaşuvlari 23
Qosimova Şaxnoza Mirsaidovna, Jörayeva Nargiza Tairovna

Pedagog kadrlarning individual kasbiy rivojlaniş trayektoriyasini şakllantirişning pedagogik mexanizmlari ... 27
Abduxalimova Matlyuba Abdukarimovna, Jörayeva Nargiza Tairovna

Talabalarning kasbiy axborot kompetentligini individual va tabaqalaştirilgan yondaşuvlar asosida rivojlantiriş metodikasi 31
Yölçiyev Maş'albek Erkinoviç

Sun'iy intellekt bilan muloqot va uning şaxs qadriyatlariga ta'siri 34
Nurmuxamedov Bahodir Xolpulatovich

Jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining raqamli kompetentligini takomillaştiriş 40
Karayev Voxid Şirinbekoviç

Boşlanğiç sinf öquvçilarining öqişga motivatsiyasini oşirişda "Kitob–Hamroh–Ovoz" integrativ modelidan foydalaniş 47
Mamasoliyeva Diyora Ilhomjon qizi, Sariyev Şarafjon Urozbayeviç

Elektron portfoliolarning ta'lim sifati bilan özaro boğliqligi va uni takomillaştirişning pedagogik imkoniyatlari 53
Kopbayeva Baxtigul Ziyadadinovna

Ta'lim oluvçilarga tabiiy fanlarni öqitişning nazariy asoslari 60
Kuyçiyeva Möjizaxon Abdumannobovna

Bölajak öqituvçilarning ma'naviy kompetentligini rivojlantiriş texnologiyasi samaradorligi 64
Mamajonov Ötkirbek Tojiddinoviç

Keys-texnologiyalarning maktabgaça ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari 69
Omonullayeva Dilfuza Asadulla qizi

Yengil darajali aqli zaif maktabgaça yoşdagi bolalarni ertak terapiyasi vositasida ijtimoiylaştiriş metodikasi ... 73
Qöçqarova Öğiljon Umar qizi

Bölajak biologiya öqituvçilarining pragmatik fikrlaşini kasbiy-pedagogik keyslar asosida rivojlantiriş metodikasi 77
Raxmatov Uçkun Ergaşeviç

5-6 yoşli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yeçiş qobiliyatining tarkibiy qismlari va rivojlanganlik mezonlari 84
Tillayeva Vasila Öktam qizi

Milliy pedagogik meros vositasida bölajak pedagogika öqituvçilarida gender madaniyatini rivojlantiriş 89
Xayrullayeva Nigora Jamolxonovna

Bölajak ingliz tili öqituvçilari kasbiy refleksiyasining komponent tuzilmasi va uni pedagogik amaliyotda takomillaştirişning beş blokli modeli 93
Xodjayeva Nilufar Salimovna

Talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirişga yönaltirilgan masala va maşqlar hamda ularning didaktik tavsifi 99
Xolmurodova Ozoda Suvonkulovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Inklyuziv ta'lim yönalişi talabalarining kompetentligini rivojlantirişda raqamli ta'lim resurslaridan foydalaniş usuli 107
Kazakbayeva Mariya Alimkulovna

Birinçi kurs talabalarining jismoniy faolligini rivojlantirişda mustaqil maşğulotlarni rejalaştiriş va pedagogik nazoratning özaro boğliqligi 111
Jovshikov Mirkamol Nishonboyevich

Özbekiston maktablarida pedagogik konfliktlar tipologiyasi: nazariy va empirik tahlil 116
Umarova Zuxra Abduraxmanovna

Yer osti plastik quvurlarining zöriqiş-deformatsiya holatiga içki bosim va yotqiziş çuqurligining ta'siri 120
E. Abdimo'minov

Rivojlanişida turli xil nuqsonlari bölgan bolalarning jismoniy va psixik rivojlanişi uyğunligini ta'minlaşning integrativ korreksion-pedagogik tizimi 126
Umarova Mehriniso Ibragim qizi

Birinçi darajali taqqoslamalar va qoldiqlar haqidagi xitoy teoremasining algoritmik hamda kriptografik modifikatsiyalari 131
Turayev Ziyavutdin Uktamxonoviç, Avazmurodova Mehribon Şarif qizi, Abdumajidova Xuşbarno Xurşid qizi

Символика света и тьмы в древнерусской литературе (лексический и семантический анализ) 137
Пардаева Дилфуза Раимовна, Эшмуродова Иноятхон

Boshlanğiç maktablarda öqituvçi va öquvçi munosabatlariga ikki tomonlama yondaşuv 141
Xayitova Zilola Maxmudjonovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarini öquvçilarda tanqidiy fikrlaşni rivojlantirişga tayyorlaşda fanlararo integratsiyaning nazariy-metodologik asoslari 145
Ergasheva Surayyo Tulqinovna

Sinf rahbari faoliyatini taşkil etiş 153
Toşov Muxiddin Jöraboyeviç

Yoşlar vatanparvarlik tarbiyasini takomillaştirişning pedagogik mexanizmlari 159
Abdunazarov Abduqodir Odiloviç

"Sutemizuvçilar sinfi" mavzusini muammoli-vaziyatli topşiriqlar asosida öqitiş orqali öquvçilarning fikrlaşini rivojlantiriş metodikasi 162
Eşemov Abdurahim Ravşan öğli

Maktabgaça yoşdagi bolalarda sensor rivojlanişning pedagogik va psixologik asoslari 168
Tohirova Sitora Tohir qizi

Öspirinlik davridagi şaxsiy inqirozlar va ijtimoiy yetuklik dinamikasi 173
Xudoyqulova Şoira Husanovna

Umumiy örta ta'limda şaxsiylaştirilgan ta'lim va individual yondaşuvning pedagogik mohiyati 177
Muminova Dilşodaxon Abduvaxitovna

Tasviriy san'at ta'limida talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirişda raqamli texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari 182
Nuşarov Bobir Bolbekoviç

Şarq mutafakkirlari merosi asosida bölajak öqituvçilarning intellektual madaniyatini falsafiy rivojlantiriş 185
Jasurbek Qurbonov

Boşlanğiç ta'lim jarayonida ijodiy tafakkurni rivojlantirişga xizmat qiluvçi an'anaviy va innovatsion metodlar 188
Dadajonova Aziza Abdurazzoq qizi

Irodaviy sifatlarning ontogenetik rivojlaniş xususiyatlari va şaxsning talabgorlik darajasi bilan özaro boğliqligi 194
Ötkir Jörayev Toşpölatoviç

Yangi Özbekiston şaroitida maktabgaça ta'lim taşkilotlarida bolalar nutqini rivojlantirişning innovatsion pedagogik yondaşuvlari 199
Qurolova Yulduz Karim qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarning 4C könikmalarini STEAM talim texnologiyasi asosida rivojlantiriş 202
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Orasta Eşmirzayeva Doniyor qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Adabiyot darslarida differensial yondaşuv: Isajon Sultonning "Otamga nimadir böldi" hikoyasi misolida..... 207
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarini intellektual rivojlantirişning pedagogik imkoniyatlari..... 211
Saliyeva Saidaxon Axmadqul qizi

Bölajak öqituvçilarda ma'naviy kompetentlikni rivojlantirişda tarbiyaviy işlar metodikasi fanini öqitişning aksiologik va deontologik imkoniyatlari 214
Şaxayev Bauirjan Seytgaliyeviç

Raqamli makonda tahdidlarning oldini olişning ma'naviy omillari..... 218
Yusubov Jamşid Qadamoviç, Şodmonqulova Dildora Toşpölatovna

Abdurauf Fitrat korpusidagi yuqori çastotali sözlar tahlili..... 222
Alimbekova Mavjuda Xalimjon qizi

The Role of Critical Thinking and Ethical Education in Protecting Society From AI-Driven Manipulation 227
Kodirova Munavvar Ganijonovna

Sun'iy intelekt vositalari yordamida boşlanğiç sinflarda interaktiv ta'limiy öyinlardan foydalaniş metodikasi (2-sinf matematika fani misolida)..... 238
Abloqulov Jaloliddin Nematillo öğli, Şermuxammedov Abdulatif Abdişukur öğli, Qosimova Rayxon Begimqul qizi

Diagnostik yondaşuv asosida öquvçilarning ijodkorlik kompetentligini rivojlantiriş..... 243
Muhamadiyeva Nargiza Qudratovna

Bolani maktab ta'limiga tayyorlaşda rivojlantiruvçi öyinlardan foydalaniş samaradorligi..... 247
Nargiza Ergaşeva Ibrohimovna, Jiyanbayeva Matlyuba Kambaraliyevna

Alişer Navoiy ijodida ma'rifiy-adabiy mavzularni yoritişda ruboiy janrining örni..... 252
Eşniyazova Maysara, Kobilov Namoz

A Methodological Framework For Assessing the Impact of Design Thinking on English Speaking Skills Among Surdopedagogy Students 259
Rajabova Muniskhon Rajab qizi

Early Arithmetic Through Story Problems: A Problem-Type Framework and Strategy Progression for Teaching Addition and Subtraction in Preschool..... 264
Musurmonova Ma'mura Oman qizi

Нейрокогнитивные и цифровые основания методической подготовки будущих учителей русского языка: анализ отечественных и зарубежных исследований 268
Изатова Мадина Мусаевна

Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini şakllantiriş jarayoni 275
Maxmudova Fotima Şamşidinovna

Oliy ta'lim talabalarida ingliz tilini mustaqil örganiş kompetensiyasini sun'iy intellekt vositasida rivojlantirişning konseptual modeli 280
Ulmasbayeva Malika Alisherovna

Boşlanğiç sinflarda tasviriy san'at maşğulotlarining tahlili 285
Abdullayeva Halima Agzamovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kommunikativ könikma böyiça metodik tayyorgarligini takomillaştiriş 290
Abdiyeva Q. A.

Özbekistonda oilaviy boğçalar: paydo bölişi, huquqiy asoslari va rivojlaniş tendensiyalari..... 294
Yuldosheva Feruza Yaşin qizi

Avestaning bola tafakkurini şakllantirişdagi roli 299
Murodova Gulmira Muxiddin qizi

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarni tabiatga qiziqtiriş asosida tadqiqotçilik könikmalarini şakllantirişning didaktik mazmuni 303
Elmuratova Dilrabo Muhammatovna, Jabbarova Şahodat Ibrohim qizi

Harbiy xizmatni ötab qaytgan talabalarning oliy ta'lim muhitiga moslaşuvini pedagogik qöllab-quvvatlaş.... 308
Jarimbetov Qutlimurat

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida moliyaviy boşqaruv samaradorligini oşirişda direktorlarning moliyaviy kompetensiyalarini rivojlantiriş 313
Usanov Zafar Beknazaroviç

Влияние цифровой образовательной среды на социально-психологическую адаптацию обучающихся с особыми образовательными потребностями 317
Рузметова Хилола Абдушориповна, Рузметова Наргиза Ахмедовна

Mustaqil ta'limda kreativ kompetensiyani rivojlantiriş: öz-özini boşqariş va metakognitiv könikmalarning nazariy-pedagogik asoslari 321
Shukurov Xursan Gadoyeviç

Maktabgaça yoşdagi bolalarda kitobxonlik madaniyati va badiiy-estetik didni şakllantirişning pedagogik asoslari 326
Jörayeva Nargiza Tairovna, Tilavbekova Uljan

Paporotniklarning (Polypodióphyta), tuzilişi, rivojlanişi va köpayiş bosqiçlarini örganiş 330
Mutalov Karimjan Abduraximoviç

Методика обучения базовым элементам гимнастики младших школьников на основе сюжетных и подвижных игр 334
Хасанова Галина Мамутовна

Milliy kontentlar vositasida boşlanğiç sinf öquvçilarining soğlom dunyoqaraşini rivojlantiriş mexanizmlari 340
Olimjonova Nozimaxon Dilşod qizi

Logoritmik texnologiyalardan foydalaniş: logopedik amaliyotda zamonaviy yondaşuvlar va metodik tavsiyalar 346
Kurbanova Zaynab Jurakulovna

Özbekistonda gimnastika sport turining tarixiy rivojlanişi va zamonaviy tendensiyalari 351
Jumayev Abdilxakim Turdiyevich

Boksçilarning musobaqa faoliyatida texnik-taktik harakatlar samaradorligining tahlili 354
V. D. Anaşov

Alifbe darslarida muammoli vaziyatlar asosida öquvçilarning fikrlaş faolligini rivojlantiriş metodikasi 358
Omarova Surayyo Rustamjon qizi

Ilm, ruhiyat va axloqiy tarbiya: avloniy, ibn sino va forobiy qaraşlari uyğunligi 364
Karamatova Dilfuza Sadinovna, Fayzullayeva Iroda Togayevna

Bola subyektliligi şakllanişida onaning psixologik farovonligining örni 369
Abdusattorova Malika Olim qizi

Innovatsion ta'lim şaroitida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining faoliyatini rivojlantiriş 374
Buvrayev Akram Rustam öğli

Bölajak tarbiyaçilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiriş metodikasi 378
Rizayeva Gulnora Botirovna, Sodiqova Şahnoza Bilolovna

Maktabgaça ta'limda milliy tarbiya asosida yoş avlodni tarbiyalaşning samaradorligi 383
Nuritdinova Xurshida Narpulatovna, Bobomurodova Sevinch Abduğaniyevna

Sun'iy intellektli virtual suhbatdoş orqali eşitişda nuqsoni bölgan bolalarning muloqot könikmalarini rivojlantiriş 388
Mavlonova Dilafro'z Qiryigit qizi

Şarq mutafakkirlarining pedagogik qaraşlarini raqamli resurslar yordamida öquv jarayoniga integratsiya qiliş 393
Raximova Madina Xasanovna

Ta'lim sifatini boşqarişning zamonaviy mexanizmlari 399
Masharipova Maksuda Beknazarovna, Xabibullayeva Go'zalxon Xabibullayevna

Fikr yuritiş tezligining ösmirlar dunyoqaraşining şakllanişiga ta'siri 404
R. A. Abdurasulov, M. Şodmonqulova

Kasbiy ustanovkalar va kasbiy identifikatsiya: nazariya, tajriba va istiqbollar 407
Raximova Möminaxon Zokirjonovna

Bölajak tarbiya fani öqituvçilarini 4K modeli asosida innovatsion tarbiyaviy faoliyatga tayyorlaş metodikasini takomillaştiriş 414
Ibrohimova Sunbula Asilbek qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Eyler funksiyasining multiplikativ xossalari va uning sonlar nazariyasidagi tatbiqlari 419
Muxidinova Sevinç Umidilla qizi, Xakimova Yulduz Nodirbek qizi

Kiçik yoşdagi (1–3 yoş) bolalarning nutqning rivojlanişi va ularda nutq va motorikani pedagogik rağbatlantiriş 422
Abdulxamitova Gulmiraxon Obidjon qizi

Nutqi töliq rivojlanmagan bolalarni savodga örgatişning nazariy asoslari 427
Xudoyqulova Rano Aqmuradovna

Boşlanğiç sinf darsliklarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvçi maşqlar tizimini takomillaştiriş 431
Oçilova Marg'uba Raxmatovna

BOLA SUBYEKTLILIGI ŞAKLLANIŞIDA ONANING PSIXOLOGIK FAROVONLIGINING ÖRNI

Abdusattorova Malika Olim qizi
Mirzo Uluğbek nomidagi
Özbekiston Milliy universiteti magistraturasining 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bola subyektliligi tuşunçasi, uning komponentlari va yoş davrlari böyiça şakllaniş dinamikasi nazariy jihatdan tahlil qilingan. S. L. Rubinşteyn, V. I. Slobodçikov, E. I. Isaev, L. I. Bojoviç va M. I. Lisina qaraşlari asosida onaning psixologik farovonligining bola subyektliligi şakllanişidagi örni, şuningdek, psixologik separatsiyaning ahamiyati körib çiqilgan. Subyektlikni rivojlantirişga oid amaliy yönalişlar keltirilgan.

Kalit sözlar: bola subyektliligi, onaning psixologik farovonligi, psixologik separatsiya, mustaqillik, taşabbuskorlik, muloqot, öyin faoliyati, şaxs şakllanişi.

Abstract: This paper presents a theoretical analysis of children's agency, its components, and its development across different age stages. Drawing on the perspectives of S. L. Rubinstein, V. I. Slobodchikov, E. I. Isaev, L. I. Bozhovich, and M. I. Lisina, it examines the role of maternal psychological well-being in the development of children's agency, as well as the significance of psychological separation. Practical approaches to fostering children's agency are also outlined.

Key words: child agency, maternal psychological well-being, psychological separation, independence, initiative, communication, play activity, personality development.

Аннотация: В настоящих тезисах представлен теоретический анализ понятия субъектности ребёнка, её компонентов и динамики становления на различных возрастных этапах. На основе взглядов С. Л. Рубинштейна, В. И. Слободчикова, Е. И. Исаева, Л. И. Божович и М. И. Лисиной рассмотрены роль психологического благополучия матери в становлении субъектности ребёнка, а также значение психологической сепарации. Представлены практические направления развития субъектности ребёнка.

Ключевые слова: субъектность ребёнка, психологическое благополучие матери, психологическая сепарация, самостоятельность, инициативность, общение, игровая деятельность, становление личности.

KIRIŞ

Zamonaviy rivojlaniş psixologiyasida bola kattalar ta'siriga böysunuvçi tarbiya obyekti emas, balki öz faoliyatini boşqara oladigan, özi tanlov qila oladigan va xatti-harakati uçun javobgarlikni his etadigan subyekt sifatida qaraladi. Bola subyektliligi uning olamga faol munosabati, öz istak va maqsadlarini anglaşi hamda his-tuyğularini boşqara olişida namoyon böladi. Bola rivojlanişining dastlabki yillarida unga eng yaqini - bu uning oilasi, ota-onasi, birinçi navbatda, ona bilan bölgan munosabati muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Şu sababli onaning psixologik farovonligi, ya'ni hissiy muvozanati, stressga bardoşliligi va öziga bölgan işonçi bola subyektliligi şakllanişiga ta'sir qiluvçi omil bölişi mumkin, degan fikrni ilgari suramiz. Maqolaning maqsadi bola subyektliligi tuşunçasini izohlaş, komponentlari va yoş dinamikasini tahlil qiliş hamda nazariy qaraşlar asosida uning onaning farovonligi bilan boğliqligini nazariy jihatdan körib çiqiş.

Tadqiqot maqsadi: Bola subyektliligi tuşunçasi, uning komponentlari va yoş davrlari böyiça şakllaniş dinamikasini nazariy jihatdan tahlil qiliş hamda S. L. Rubinşteyn, V. I. Slobodçikov, E. I. Isaev, L. I. Bojoviç va M. I. Lisina qaraşlari asosida onaning psixologik farovonligining bola subyektliligi şakllanişidagi örnini, şuningdek, psixologik separatsiyaning ahamiyatini aniqlaş.

Tadqiqot vazifalari:

1. Bola subyektliligi tuşunçasi va uning komponentlarini (faollik, taşabbuskorlik, mustaqillik, özini anglaş, tanlov erkinligi, hissiyotlarni boşqariş, mas'uliyat) tavsiflaş.
2. Subyektlikning gödaklikdan kiçik maktab yoşigaça bölgan davrlarda şakllaniş xususiyatlarini tahlil qiliş.

3. Onaning psixologik farovonligining bola subyektliligi şakllanişiga ta'sirini nazariy asoslaş.
4. Psixologik separatsiyaning subyektlik şakllanişidagi ahamiyatini aniqlaş.
5. Bola subyektliligini rivojlantirişga qaratilgan amaliy yönalişlarni belgilaş.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

L. Rubinşteyn psixikani taşqi ta'sirlarga passiv moslaşuv emas, balki subyektning faol munosabati orqali şakllanadigan jarayon deb talqin qilgan. Uning ong va faoliyat birligi tamoyiliga köra, psixika faoliyatda namoyon böladi va rivojlanadi[1]. Bola ham atrof-olam bilan doim munosabatga kirişib, öz oila a'zolari, ustoz va murabbiylari va tengdoşlar bilan doimo faol aloqada böladi va aynan şu faol munosabat jarayonida u mustaqil harakat qiliş uçun zarur könikmalarni özida şakllantiriş orqali subyektga aylanadi. Bu tamoyildan kelib çiqib, şuni aytişimiz mumkinki, ona bolaning faoliyat muhitining eng muhim qismi hisoblanadi: bolaning xatti-harakatiga onaning beradigan javobi, xatolariga munosabati va muvaffaqiyatini qöllab-quvvatlaşi bolaning özini subyekt sifatida angla şiga ta'sir qilişi mumkin.

V. I. Slobodçikov va E. I. Isaevning talqiniça, subyektlilik inson öz hayotiy faoliyatiga taşqaridan qarab, uni ongli ravişda özgartira oliş qobiliyati sifatida namoyon böladi, deydilar. Ularning fikriça, subyektlik insonning öz harakatlarini boşqarişi, öz hayotini özgartirişi va özining içki dunyosini angla şiga asoslanadi. Mualliflar insonning içki dunyosi: uning keçinmalari, fikrlari, his-tuyğulari, qadriyatlari, özi va atrofdagi dunyo haqidagi tasavvurlari ontogenez davomida bosqiçma-bosqiç rivojlanadigan hodisa deb hisoblaydilar[2]. Şu sababli bolaning subyektliligi ham oila a'zolari va tengdoşlari bilan birgalikda umumiy faoliyat, muloqot va munosabatlar jarayonida şakllanadi. Bu jarayonda ona alohida örin tutadi. Olimlarning nazariyalariga tayangan holda şuni aytişimiz mumkinki, ona bolaning birinçi va eng yaqin, eng köp muloqot qiladigan insoni bölgani uçun uning hissiy holati hamda bolaning intilişlariga munosabati subyektlilikning dastlabki şakllanişida muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Agar ona psixologik jihatdan farovon bölsa, ya'ni ona stressga çidamli, şuningdek, emotsional barqaror bölsa, bola özi xohlagan narsani aytişga va yangi işni sinab körişga jur'at qiladi, xato qilişdan qörqmaydi.

L. I. Bojoviç bolaning şaxsiy rivojini uning ehtiyojlari, intilişlari, his-tuyğulari va atrofdagilarga munosabatlari tizimi orqali tuşuntirgan. Uning konsepsiyasiga köra, şaxs - bolaning hayotiy tajribasi, kattalar bilan munosabati va içki ehtiyojlari asosida şakllanadi3. Bu yondaşuv subyektlikni faqat mustaqil faoliyatda böliş qobiliyati emas, balki xohiş-istaklar, qadriyatlar va boşqalarga munosabatni birlaştiruvçi şaxsiy hodisa sifatida körişga imkon beradi. Şundan xulosa qiliş mumkinki, ona bolaga mehribon bölsa, bolani hamişa eşitib, uni qöllab-quvvatlasa, uning qiziqişlariga e'tiborli bölib, tanlovlarini hurmat qilsa, bola özini öz xohiş-istaklariga ega, tanlov qila oladigan va öz harakatlari uçun javob bera oladigan va mustaqil qaror qabul qila oladigan şaxs sifatida anglaydi. Agar ona psixologik farovonlikka erişmagan bölsa, bolaga sovuq va befarq munosabatda bölib, uni eşitmasa va qöllab-quvvatlamasa, qiziqişlariga e'tiborsiz bölib, tanlovlarini hurmat qilmasa, bola özini içki dunyosi qadrlanmaydigan, öz hayotiy faoliyatini özi boşqara olmaydigan şaxs sifatida biladi.

M. I. Lisina muloqotni bola psixik rivojlanişining muhim şarti deb hisoblagan: muloqotda bola özini boşqalar orqali taniydi, imkoniyatlarini baholaydi va ijtimoiy munosabatlar tajribasini töplaydi4. M. I. Lisinaning muloqot haqidagi qaraşlaridan kelib çiqib, şuni aytiş mumkinki, ona bilan özaro muloqot bolaning ijtimoiy tajribasi şakllanadigan birinçi bosqiç hisoblanadi. Şuning uçun onaning ruhiy holati bola bilan muloqot jarayonining faolligiga ta'sir etadi. Natijada bolaning muloqotga ehtiyoji, özini ifodalaş imkoniyatlari va atrofdagilar bilan munosabatga kirişiş qobiliyati ham şu muloqot sifatiga boğliq bölib qoladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bölib, unda ilmiy adabiyotlarni örganiş, qiyosiy tahlil, tizimlaştiriş va umumlaştiriş usullaridan foydalanildi. S. L. Rubinşteyn, V. I. Slobodçikov, E. I. Isaev, L. I. Bojoviç hamda M. I. Lisinaning ilmiy qaraşlari asosida bola subyektliligining komponentlari, yoş davrlari böyiça rivojlaniş xususiyatlari, onaning psixologik farovonligi va psixologik separatsiyaning ahamiyati nazariy jihatdan tahlil qilindi.

1 Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. - СПб.: Питер, 2002. - С.28-31.
2 Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология человека: Введение в психологию субъективности. - М.: Школа-Пресс, 1995. - С. 131
3 Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – С. 131.
4 M.I. Lisina. Общение, личность и психика ребенка / pod red. A.G. Ruzskoy. – Москва; Воронеж: Институт практической психологии; НПО "МОДЭК", 1997. – В. 218.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolaning subyektliligi uning öz faoliyatini özi taşkil qila olişida körinadi: bola maqsad qöyadi, buni qanday qilişni tanlaydi, natijaga baho beradi va kerak bölsa, xatosini töğrilaydi. Şu sababli subyektlilik alohida bitta xususiyat emas, balki bir neçta komponentlarning birligidir. Bular:

- Faollik
- Taşabbuskorlik
- Mustaqillik
- Özini anglaş
- Tanlov erkinligi
- Hissiyotlarni boşqariş
- Mas'uliyatdir.

Subyektlilik yaxşi rivojlangan bola hamma narsaga qiziqadi, yangi narsalarni sinab köradi, köp savol beradi. Taşabbuskor sifatida esa bola işni özi boşlaydi, masalan, öyinni özi öylab topadi va boşqalarga taklif qiladi[5]. Mustaqillik "Men özim!" degan gapda körinadi: bola qarorni özi qabul qilişni va işining natijasini özi baholaşni xohlaydi. Özini anglaş bola özining kim ekanini, nimaga qodirligini va boşqalardan nimasi bilan farq qilişini tuşunişidir. Tanlov erkinligi bolaga nima bilan şuğullanişni, qanday öynaşni va kim bilan birga bölişni tanlaş imkonini beradi. Hissiyotlarni boşqariş bola ğazab, quvonç, qörquv kabi his-tuyğularini sezişi va ularni tartibga sola olişini bildiradi[6]. Mas'uliyat esa bola öz tanloviga javob berişida va boşlagan işini oxiriga yetkazişga harakat qilişida şakllanadi.

Subyektlik bola rivojlanişining har bir yoş davrida özига xos tarzda şakllanadi. Gödaklik davrida uning dastlabki belgilari bolaning onaning tabassumiga javob berişida, ovoz çiqarişida va öz ehtiyojini bildirişida körinadi. Bu yoşdagi bola hali maqsad qöyib iş qiladigan subyekt emas, lekin onaga işonişi va uning yonida özini tinç va himoyalangan his qilişi keyingi faolligi uçun asos böladi[7]. Fikrimizça, ona bolaning signallarini sezib, ularga öz vaqtida javob bersa, bolada muloqotga intiliş va faollik kuçayadi.

Erta bolalik davrida bola qoşiq, öyinçoq kabi narsalardan foydalanişni örganib, ular bilan qilinadigan işlarni özi bajara boşlaydi. Nutqning rivojlanişi unga öz xohişini aytiş va yordam söraş imkonini beradi. Uç yoş inqirozi esa "Men özim" degan intilişning kuçayişi bilan boğliq[8]. Bu davrda bolaga haddan ziyod çeklov qöyilsa, uning öz işini boşlaşga intilişi susayadi, çeksiz erkinlik berilsa, u özini xavfsiz his qilmay qoladi. Şuning uçun ona bolaning mustaqilligini qöllab-quvvatlaşi bilan birga, aniq qoidalar çegarasini ham saqlaşi kerak.

Maktabgaça yoşda bolaning subyektligi eng avval syujetli-rolli öyinda şakllanadi. Öyinda bola özi rol tanlaydi, voqealarni öylab topadi, qoidalarni belgilaydi va hamkori bilan kelişib oladi. Şu jarayonda u oldiga maqsad qöyişni va öz harakatlarini nazorat qilişni örganadi[9]. Bu davrda ona bola bilan öyin taşkil etib, unga tanlaş imkoniyatini bera olsa, bola öyinni öz xohişiga köra qurişga örganadi. Rol tanlaş, syujetni öylab topiş va qoidalarni kelişib belgilaş jarayonida bolaning taşabbusi va mustaqilligi qöllab-quvvatlanadi, bu esa uning subyektlik tajribasini boyitadi. Bunday muhitda ona bolaning hamkori sifatida iştirok etib, uning ğoyalarini inobatga oladi va rivojlanişiga yöl oçib beradi.

Kiçik maktab yoşida öqiş bolaning asosiy faoliyatiga aylanadi: bola köp narsani tuşunadi, işini rejalaştiradi, xatosini özi topib töğrilaydi. Bunga köra, ona stressga bardoşli va emotsional jihatdan barqaror bölsa, bolaning yutuğini quvonç bilan qabul qiladi va yetarli darajada mukofotlaydi, xatosini esa qörqitmasdan birgalikda tahlil qiladi va tuşuntiradi[10]. Ona hissiy jihatdan çarçagan, stress darajasi yuqori bölsa, bolani ortiqça tanqid qilib qöyişi mumkin. Bu esa bolaning öziga bergan bahosini pasaytiradi va uning subyektlilik sifatlari, ya'ni mustaqillik, mas'uliyat va öz işini boşqariş könikmalarining yetarli darajada şakllanmasligiga olib keladi.

Subyektlilik şakllanişida içki va taşqi omillar bir-biri bilan çambarças boğliq holda ta'sir qiladi. Içki omillarga bolaning temperamenti, nerv sistemasining xususiyatlari, şuningdek, nutqi, diqqati, xotirasi, tasavvuri va tafakkuri kiradi. Taşqi omillarga esa oilaviy munosabatlar, tarbiyaçi, öqituvçi, tengdoşlar, faoliyat muhiti va bizning

5 Годовикова Д. Б. Общение и познавательная активность у дошкольников // Вопросы психологии. – 1985. -№ 1. - С. 34-40.
6 M.I. Lisina. Общение, личность и психика ребенка / pod red. A.G. Ruzskoy. - Москва; Воронеж: Институт практической психологии; НПО "МОДЭК", 1997. - В. 364-374.
7 Выготский Л. С. Лекции по психологии. - СПб.: Союз, 1997. - С. 354.
8 Выготский Л. С. Лекции по психологии. - СПб.: Союз, 1997. - С. 354.
9 Слободчиков, В. И. Антропологический принцип в психологии развития / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев // Вопросы психологии. - 1998. - № 6. - С. 3-17.
10 Эльконин Д. Б. Психологические вопросы формирования учебной деятельности в младшем школьном возрасте. - Москва, 1961. - В. 46-49

tahlilimizga köra, onaning psixologik holati ham kiradi. Ona bolani hissiy jihatdan qöllab-quvvatlasa, uning savollariga e'tibor bilan javob bersa va mustaqil harakatlarini rağbatlantirsa, bola özini qabul qilingan his qiladi va yangi harakatlarga intiladi, natijada bolada subyektlilikning umumiy komponentlari yaxşi şakllanadi.

Subyektlilik körsatkiçlari bolaning turli sohalarida kuzatiladi. Xulq-atvorda bola harakatini oldindan rejalaştiradi va qoidaga rioya qiladi. Muloqotda öz fikrini bildiradi, kerak bölsa, yordam söraydi va boşqalar bilan kelişa oladi. Öyinda özi rol tanlaydi va jarayonni boşqaradi. Hissiy sohada his-tuyğularini maqbul şaklda ifodalaydi. Özini baholaşda esa yutuq va xatolarini tahlil qila oladi. Bizningça, ona stressga bardoşli va emotsional jihatdan barqaror bölsa, bu körsatkiçlar aniqroq va barqarorroq namoyon böladi. Çunki hissiy jihatdan barqaror ona bolaning har bir faolligi va taşabbusiga öz vaqtida, e'tibor bilan munosabat bildirib, uning özini anglaşi va baholaşiga qulay muhit yaratadi.

Bolada subyektlilik şakllanişi haqida gap ketganda, psixologik separatsiya tuşunçasi haqida ham aytib ötiş lozim. Psixologik separatsiya – şaxsning ota-onasi va oilaviy tizim bilan mavjud emotsional aloqalarni saqlab qolgan holda, özining mustaqil "Men"ini şakllantirişi, qaror va xatti-harakatlarini mustaqil boşqarişi, şaxsiy çegaralarini belgilaşi hamda hayotiy qaraşlari va mas'uliyatini öz zimmasiga olişi bilan ifodalanadigan rivojlaniş jarayonidir[11].

Mazkur ta'rifdan kelib çiqib, aytiş mumkinki, psixologik separatsiya bolada subyektlilikning vujudga kelişi uçun asosiy içki mexanizm vazifasini bajaradi. Zero, bola özining mustaqil "Men"ini onadan ajratib anglay boşlagandagina, u taşqi körsatmalarni şunçaki ijro etuvçi obyekt emas, balki öz xohiş-istaklari va harakatlarining haqiqiy subyektiga aylanadi. Biroq bu jarayonning soğlom keçişi bevosita onaning psixologik farovonlik darajasiga boğliq. Psixologik jihatdan farovon, içki resurslarga boy va özига işongan ona bolaning mustaqillikka intilişini öziga nisbatan begonalaşiş yoki xavf sifatida qabul qilmaydi; aksinça, u bola uçun xavfsiz emotsional muhit yaratib, uning tabiiy separatsiyasini qöllab-quvvatlaydi. Aksinça, onaning emotsional beqarorligi, xavotirlanişi yoki haddan taşqari nazorati bolaning psixologik ajralişiga tösqinlik qilib, unda mustaqil qaror qabul qiliş va taşabbuskorlik kabi subyektlilik körsatkiçlarining sustlaşişiga olib keladi.

Onaning özini psixologik farovon his qilişi va onalik vazifasidan içki qoniqiş farzand bilan muomala uslubining sifatini belgilaydi[12]. Ona hissiy jihatdan muvozanatda bölsa, bolaning ehtiyoj va intilişlarini payqaşga, unga sabr bilan javob berişga va taşabbusini qöllab-quvvatlaşga köproq imkon topadi. Bu esa ona-bola munosabatlarining iliqligi va işonçliligini ta'minlab, bolaning soğlom psixososial rivojlanişi uçun qulay zamin yaratadi. Şu bois bola özini faol, mustaqil va öz harakatlarining egasi sifatida anglaşi, ya'ni subyektlik sifatlarining şakllanişi ham köp jihatdan onaning ruhiy holati bilan boğliq bölişi mumkin.

S. L. Rubinşteyn, V. I. Slobodçikov, E. I. Isayev, L. I. Bojoviç hamda M. I. Lisina tomonidan ilgari surilgan fundamental nazariy qaraşlarni umumlaştirgan holda bolada subyektlilik xususiyatlarini samarali tarkib toptiriş uçun quyidagi amaliy yönalişlarga alohida e'tibor qaratiş maqsadga muvofiq:

1. Bolaning yoşiga munosib tanlov va harakat erkinligini ta'minlaş: bolaning aqliy va jismoniy imkoniyatlaridan kelib çiqib, unga kundalik hayotda öz xohişiga köra qaror qabul qiliş va tanlaş huquqini taqdim etiş;
2. Taşabbuskorlikni çeklamaslik: bola biror vazifani öz kuçi bilan bajarişga kirişganida sabrsizlik yoki haddan taşqari ğamxörlik tufayli uning örniga işni bajarib qöyiş amaliyotidan voz keçiş;
3. Bilişga bölgan ehtiyoj va muloqotni qöllab-quvvatlaş: bolaning atrofdagi olamga qaratilgan har bir savoli, qiziqişi hamda intilişlariga befarq bölmasdan ularga iliq munosabat bildiriş;
4. Faoliyatni ongli taşkil etiş könikmalarini şakllantiriş: öyin va dastlabki öquv faoliyati jarayonida bolaga oldiga aniq maqsad qöyiş, harakatlar ketma-ketligini rejalaştiriş hamda erişilgan natijani mustaqil tahlil qiliş imkoniyatini yaratiş;
5. Onaning psixologik farovonligi va içki resurslarini qöllab-quvvatlaş: ona farzandi uçun xavfsiz hissiy muhit yarata olişi uçun avvalo özining ruhiy holatini nazorat qilişi, emotsional çarçoq va zöriqişlarning oldini oliş usullaridan foydalanişi hamda ehtiyoj sezilganda mutaxassis-psixolog maslahatiga tayaniş madaniyatini yölga qöyişi maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ötkazilgan nazariy tahlillar şuni körsatadiki, bola subyektliligi şaxsning taşqi ta'sirlarga şunçaki moslaşuvçi obyekt emas, balki faol, taşabbuskor, mustaqil qaror qabul qila oladigan, öz hissiyotlarini boşqaruvçi hamda xatti-harakatlari uçun mas'uliyatni his etuvçi yaxlit psixologik tizimidir. Uşbu sifatlar ontogenezning barça

11 Kadirova Ş. X. Oilaviy tizimda şaxs psixologik separatsiyasining namoyon bölişi // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. - 2026. - T. 9, № 1. - B. 367-369.

12 https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8118157/

bosqiçlarida – gödaklikdagi dastlabki hissiy muloqotdan boşlab, maktabgaça davrdagi öyin faoliyati va kiçik maktab yoşidagi öquv jarayonigaça bölgan davrda kattalar bilan özaro muloqot asosida şakllanadi.

S. L. Rubinşteyn, V. I. Slobodçikov, E. I. Isayev, L. I. Bojoviç va M. I. Lisinaning ilmiy qaraşlarini umumlaştiriş asosida aytiş mumkinki, onaning emotsional barqarorligi, içki xotirjamligi hamda bola bilan örnatgan soğlom psixologik muloqoti farzandning mustaqil "Men"ini va subyektlik komponentlarini rivojlantirişda hal qiluvçi poydevor vazifasini ötaydi. Ilgari surilgan uşbu nazariy qaraşlar kelgusida taşkil etiladigan maxsus empirik tadqiqotlar jarayonida amaliy jihatdan tekşirilib, çuqurroq asoslanişini taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. -М.: Просвещение, 1968. -С. 131.
2. Выготский Л. С. Лекции по психологии. - СПб.: Союз, 1997. - С. 354.
3. Годовикова Д. Б. Общение и познавательная активность у дошкольников // Вопросы психологии. - 1985. - № 1. -С. 34-40.
4. Лисина М. И. Общение, личность и психика ребенка / под ред. А. Г. Рузской. - Москва; Воронеж: Институт практической психологии; НПО "МОДЭК", 1997. - С. 218, 364-374.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. - СПб.: Питер, 2002. - С. 28-31.
6. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Антропологический принцип в психологии развития // Вопросы психологии. - 1998. - № 6. - С. 3-17.
7. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Психология человека: Введение в психологию субъективности. - М.: Школа-Пресс, 1995. - С. 131.
8. Эльконин Д. Б. Психологические вопросы формирования учебной деятельности в младшем школьном возрасте. - М., 1961. - С. 46-49.
9. Kadirova Ş. X. Oilaviy tizimda şaxs psixologik separatsiyasining namoyon bölişi // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. - 2026. - T. 9, № 1. - B. 367-369.
10. Winstone L. K., Curci S. G., Crnic K. A. Pathways to Maternal and Child Well-Being: Stability and Transaction across Toddlerhood // Parenting: Science and Practice. -2021. - Vol. 21, № 2. - P. 118–140. - URL:
11. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8118157/

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(4)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.